

l·ligam
associació

Presentació _____ Pàg. 2

Les persones _____ Pàg. 3

Activitats _____ Pàg. 10

Atencions _____ Pàg. 13

Sortida del recurs _____ Pàg. 15

Fent xarxa _____ Pàg. 17

Conclusions _____ Pàg. 20

Malgrat l'ombra de la crisi, aquest any 2012 tenim bones notícies. En primer lloc, l'Associació Lligam ha estat declarada "*entitat d'utilitat pública*", això vol dir un reconeixement de la feina que hem fet i que fem.

En segon lloc, gràcies al entusiasme de moltes persones, hem fet ja vint anys. L'aniversari és un moment per a recordar, però també per a renovar el nostre compromís i la nostra decisió de continuar al costat de les persones. Però, donades les circumstàncies actuals, no hem fet cap celebració ja que aquest ha estat un any ple d'incerteses i canvis considerables.

El principal canvi ha estat la baixada important d'atencions al programa de presó. Al mes de maig ens va arribar la decisió de la Generalitat de suspendre les ajudes a les entitats socials que col·laboraven amb el Departament de Justícia amb programes per afavorir la reinserció de preses. Degut a això, des de juny continuem treballant amb dones de presó, com sempre, però sense rebre cap tipus de subvenció. Per altra banda, ja no hem rebut noves demandes i, pel que sembla, tampoc es convocaran subvencions els propers anys.

Per sort, aquesta baixada d'atencions ha anat acompanyada d'una pujada d'atencions del programa de violència.

Igual que a moltes altres organitzacions, la crisi ens afecta de manera important, però hem de continuar endavant. Més que mai, necessitem l'ajuda de tots per fer-ho possible. El vostre suport ens dona força.

Ara més que mai, us volem expressar el nostre agraïment per tot el vostre suport i sensibilitat. Moltes gràcies a tots!

Barcelona 31 de gener de 2013

lligam
associació

Aquest any 2012 s'han atès un total de 67 persones: 50 dones i 17 nens/es.

El número de casos atesos ha estat per sota de l'any passat, encara que el nombre d'atencions, com veurem més endavant, ha pujat.

Per programes:

Des del programa de **PRESEÓ** s'han atès 16 persones, això representa només un 23,9% del total i que diàriament, La baixada s'ha donat el segon semestre, ja que no han hagut noves propostes i que la majoria de persones que venien en segon grau, al passar a tercer grau, han deixat de venir al recurs.

El programa de **RISC SOCIAL** ha atès 7 persones, és a dir, el 10,4% del total.

Al programa de **VIOLÈNCIA** s'han atès la majoria de persones: un total de 44, és a dir, 65,7% del total.

El 27,5 % dels casos han estat dones amb fills/es, amb un o dos fills/es i totes elles dels programes de risc social i de violència.

El 66% de les dones són estrangeres. Més de la meitat d'elles són sud-americanes i la resta procedeixen de països subsaharians, del Marroc i de Pakistan i Bangladesh. espanyoles, concretament la meitat d'elles catalanes. En total s'han atès dones de disset nacionalitats diferents. En dos casos hem de parlar de doble nacionalitat, ja que les dones eren estrangeres però havien obtingut la nacionalitat espanyola.

Pràcticament el 70% de les dones estrangeres tenen permís de residència i la majoria d'elles viuen al país des de fa més de 5 anys.

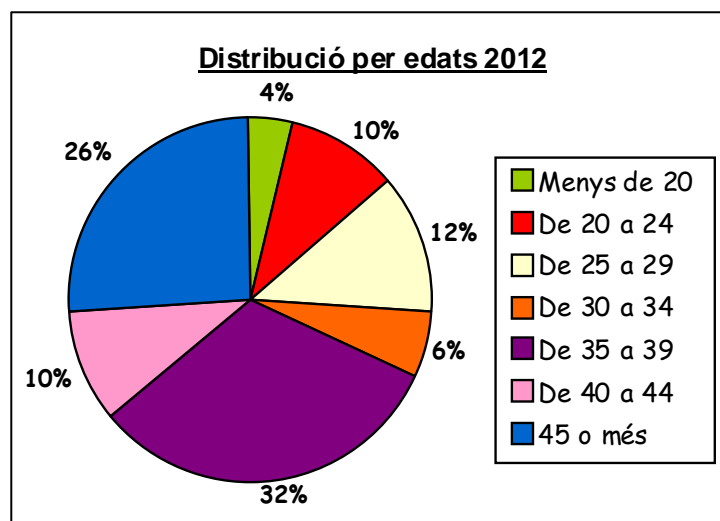
Per programes:

Al programa de **PIESÓ** el 69% són estrangeres. La majoria procedeixen de països sud-americans.

Al programa de **RISC SOCIAL** només una persona té nacionalitat espanyola.

Al programa de **VIOLÈNCIA** predominen les dones estrangeres (67%). Aquest any ha hagut novetats pel que fa a la nacionalitat de les dones i crida l'atenció el nombre de dones de països asiàtics: Pakistan, Bangladesh...

Pel que fa a la mitjana d'edat de les dones, hem de dir que aquesta ha estat en uns 37 anys i que el 74% de les dones tenen una edat per sobre dels 30 anys. Els grups més nombrosos han estat el de dones de 30 a 34 anys i de dones de més de 45 anys.

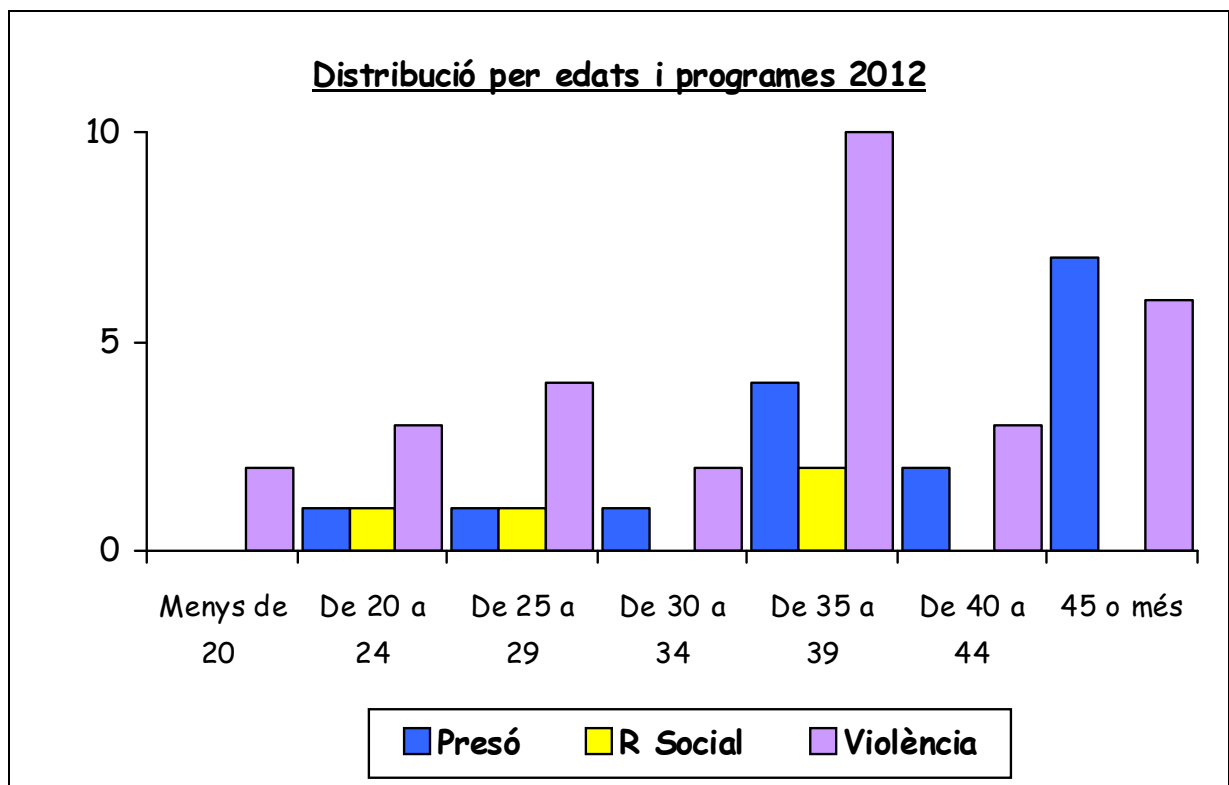

De totes maneres, si mirem les edats per programes hi ha diferències importants:

Al programa de **Presó** es dona la mitjana d'edat més alta: uns 43 anys. És en aquest programa on s'han donat els casos de dones més grans, concretament de més de 70 anys.

Al programa de **Risc Social** la mitjana d'edat ha estat en uns 30 anys.

És al programa de **Violència** on hi ha més dones de totes les edats i on s'han donat també els casos de dones més joves. Un 30% de les dones d'aquest programa tenen una edat per sota dels 30 anys, encara que també un altre 30% estan per sobre dels 40 anys.

Pel que fa a la formació, només el 46% de les dones tenen, al menys, la formació mínima obligatòria. En un 10% dels casos hem de parlar de dones que no han anat

mai a l'escola o que han deixat l'escola molt joves i no han acabat ni els estudis primaris. Només en dos casos les dones tenen acabats estudis universitaris.

Per programes:

És al programa de **Presó** on es dona el nivell de formació més baix, ja que el 56% de les dones no arriben a un nivell de secundària obligatòria.

Al programa de **Risc Social** es dona el nivell més alt de formació i tres de les quatre dones tenen estudis secundaris o més.

Quant al programa de **Violència** es manté el nivell de la mitjana, ja que un 67% de les dones diuen tenir acabats, al menys, els estudis secundaris.

Malgrat un 64% de les dones tenen algun ingrés econòmic, hem de parlar d'ingressos molt baixos, ja que en més de la meitat dels casos no superen els 500 euros mensuals. En alguns casos es tracta de feines esporàdiques i de poques hores i, en la majoria dels casos, de rendes mínimes, subsidis o pensions no contributives.

Només sis de les dones tenen ingressos per feines, amb o sense contracte laboral, malgrat aquí també hem de dir que els salaris són molt baixos i només en dos casos les dones tenen uns ingressos d'uns 1.000 euros.

Un 36% de les dones no tenen cap tipus d'ingrés i reben ajudes de les treballadores socials per transport, medicaments, roba, higiene, bolquers...

Per programes:

Dins del programa de **Presó** la situació econòmica és molt diferent si parlem de dones que estan encara al centre penitenciari o estan fora. Els ingressos de dones de segon grau han baixat de manera considerable, ja que s'han suprimit tallers dins del centre. Les dones en tercer grau, en

canvi, tenen ingressos i algunes d'elles treballen o cobren alguna pensió o subsidi.

Al programa de **RISC SOCIAL** la majoria de dones no té cap tipus d'ingrés.

Quant al programa de **VIOLÈNCIA**, el 77% de les dones tenen ingressos es manté el nivell de la mitjana, ja que un 67% de les dones diuen tenir acabats, encara que la majoria cobren per subsidis o RAI i els ingressos no arriben als 500 euros.

Pel que fa a la salut, en el 60% dels casos atesos hi ha algun problema de salut física i/o mental. Les malalties més habituals han estat hepatitis i malalties de la pel i digestives.

En un 10% dels casos hem de parlar de trastorns de personalitat i un 24% de les dones estan diagnosticades de depressió i prenen medicació per aquest motiu.

Per programes:

Al programa de **PRESO** es dona el percentatge més alt de dones amb malalties físiques: hepatitis, VIH, esclerosi múltiple, hipertensió... i pràcticament la meitat de les dones del programa prenen algun tipus de medicació habitualment.

Al programa de **RISC SOCIAL** només en un dels quatre casos podem parlar de problemes greus de salut.

És al programa de **VIOLÈNCIA** on es donen les xifres més altes de dones amb malalties. Pràcticament en la meitat dels casos es dona alguna malaltia tant física com a mental.

Pel que fa als antecedents en consum de drogues, està present al 32% dels casos. En la meitat d'aquest casos s'esta treballant actualment l'addicció i hi ha un seguiment des d'algun centre d'atenció i seguiment a les drogodependències (CAS)

Per programes:

És al programa de **PIESÓ** on es dona el percentatge més alt de dones amb antecedents de toxicomania (37,5%), encara que només en la meitat dels casos s'està donant actualment un suport professional.

Al programa de **RISC SOCIAL** només en un dels quatre casos podem parlar d'antecedents de consum d'algun tipus de droga.

En un 30% dels casos del programa de **VIOLÈNCIA** esta present el problema de la toxicomania. En la meitat d'aquests casos es treballa aquest tema en un CAS de referència.

Per últim, farem una referència molt específica referida al programa de violència.

En la majoria dels casos es tracta de dones que han patit violència de companys sentimentals o marits i pràcticament a la totalitat dels casos hem de parlar de violència física i psicològica.

En un 54% es tracta de dones maltractades per la parella i de violència de més de dos anys de durada.

En un 10% es tracta de dones que han patit maltractaments per part de la família (pares i germans). En la majoria d'aquests casos la violència ha estat de tres anys o més.

En un cas hem de parlar de violència per part del ex-marit i de més de tres anys de durada.

Una altra dona ha patit violència per part del company de pis, durant uns mesos.

Crida l'atenció el gran nombre de dones que han establert la relació amb el maltractador i han iniciat la relació amb ell per internet i xarxes socials.

En el 41% dels casos la dona no ha interposat denúncia, i en el 59% restant si s'ha posat denúncia. Crida l'atenció el gran nombre de casos en que, malgrat demanar una ordre de protecció, no s'ha concedit. Concretament, de les divuit dones que l'han demanat només l'han aconseguit tres.

En dos casos les dones van interposar denúncia i després l'han retirat.

El fet de viure juntes i haver de compartir moments i espais ja és una activitat continuada i possiblement és el lloc on més treballem amb les dones hàbits, habilitats, actituds... La convivència diària ha permès treballar valors com l'autoestima, el diàleg, la capacitat d'escoltar i resoldre conflictes, la necessitat d'organització i previsió, la importància de pensar en les altres i sentir-se útils.

Però, a més de les activitats quotidianes de la casa: neteges, fer els àpats, anar a comprar... i de la vida en comú de convivència diària, s'han portat a terme algunes activitats puntuals:

- Assemblea mensual amb totes les dones. S'han realitzat un total de 12 assemblees. En elles s'ha arribat a acords pel funcionament i s'han pogut fer i discutir propostes d'activitats i altres temes.
- Hem assistit a diferents activitats de música, dansa i teatre.. Entre altres: "*Dansa i Circ*", al Mercat de les Flors i concert d'Esther Formosa, a L'Auditori.
- S'han realitzat també activitats més lúdiques i festives: elaboració de disfresses i participació a la rua de Sants per Carnestoltes, calçotada al camp, sortides a les festes de Sants i la Mercè,...etc.
- S'han celebrat festivitats tradicionals com Nadal, Reis, St. Jordi i també celebracions festives amb les dones pel seu aniversari.

Igualment importants han estat les celebracions d'acomiadament de les dones quan marxen del recurs.

- S'han realitzat activitats puntuals en jornades reivindicatives: celebració del 8 de març i del 25N, dia contra violència cap a les dones, amb murals d'expressió fets per les dones. Igualment, amb motiu de la celebració del dia contra la violència de gènere, es va participar en la manifestació de la Xarxa de Dones contra la Violència.

- S'han realitzat activitats de videofòrum. Encara que continua sent una activitat que costa programar i que les dones s'impliquin, s'ha aprofitat per poder veure alguna pel·lícula com *"Entrevista con el vampiro"*, *"Cisne negro"*, *"Pesadilla en Elm Street"*, *"La voz dormida"*...
 - Per tal d'incrementar el coneixement de la ciutat i potenciar la participació de les dones s'han fet algunes sortides: fonts de Montjuic, visita a la Sagrada Família, casa Battló, sortida a la fira de la cirera de Sants i a la fira medieval d'Hostafrans, sortida al parc de la Ciutadella, fira de Santa Llúcia... etc.
 - Han estat també molt importants les activitats més terapèutiques: cultiu de l'hort urbà i jardineria, taller setmanal de ioga i cant curatiu, taller setmanal de dibuix i taller de bijuteria, taller d'artteràpia...
 - Importants han estat també les activitats de suport a les mares en moments com l'alimentació, el bany, la cura i el joc amb els nens. Estem parlant en molts casos de dones que han d'aprendre hàbits bàsics en la cura dels nens i que tenen una manca d'habilitats maternals. Igualment s'han programat algunes activitats pensades per famílies, com l'assistència al partit de futbol Barça-Alabès de la Copa del Rei o el concert *"Trencadís"*, al Palau de la Música.
 - Però, sense cap dubte, les activitats més importants han estat les orientades cap a la inserció socioeconòmica i laboral: elaboració del CV, recerca de feina, recerca de formació, formació en l'idioma, informàtica...etc. En aquest sentit, el fet de tenir aquest any un grup important de dones amb dificultats idiomàtiques, ha originat posar en marxa també un taller de pràctica del castellà portat per un voluntari.
- S'han realitzat també tutories individualitzades cada quinze dies. En aquestes tutories s'ha treballat de manera personalitzada amb cada dona la presa de decisions, la violència viscuda i la clarificació, el reforç emocional i psicològic, el suport en la recerca de feina... En el cas de les mares, aquests espais han estat

també un lloc de reflexió sobre estratègies educatives, necessitats i desenvolupament dels nens i habilitats materno-filials.

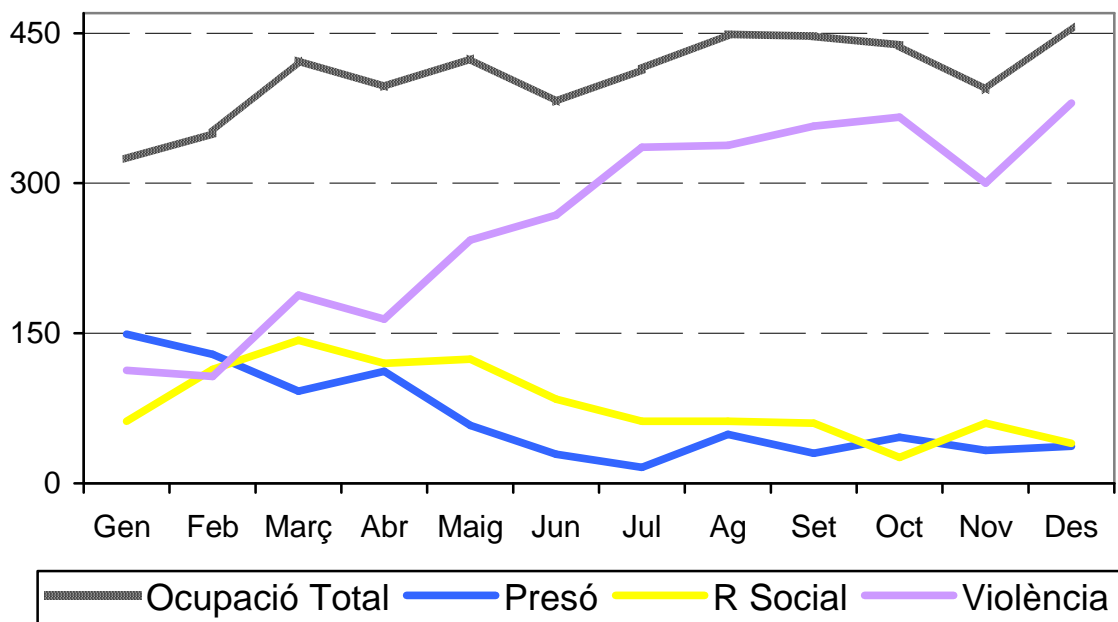
Aquest any 2012 s'han realitzat un total de 4.987 atencions, pràcticament un 5% més que l'any passat.

La mitjana d'ocupació ha estat en un 89,4%. Traduït en places, això vol dir que, de les 15 places que té la casa, cada dia s'han ocupat de mitjana entre 13 i 14 places.

Malgrat que van començar l'any amb la incertesa d'una ocupació baixa i que a partir de Juny les atencions al programa de presó han baixat de manera radical, s'ha mantingut alta l'ocupació del recurs, ja que s'han incrementat de manera considerable les atencions des del programa de violència.

Aquesta ha estat l'ocupació per mesos:

Atencions 2012 per programes i mesos

Per programes podem treure algunes conclusions:

El programa de **PIESÓ**, que altres anys representava com a mínim un 40% de les atencions, aquest any representa escassament un 16%. D'oe les

15 places que té el recurs, s'han ocupat de mitjana poc més de dues places. La baixada s'ha produït tot l'any però més clarament a partir del mes de Juny.

Al programa de **RISC SOCIAL**, encara que s'ha mantingut una ocupació mitjana de dues persones, tal i com estava previst, les atencions han baixat el segon semestre i el programa no ha suposat ni un 20% de les atencions totals.

El programa de **VIOLÈNCIA** és el que ha donat major estabilitat a l'ocupació i el que ha mantingut el ritme de l'ocupació global. El 64,5% de les atencions d'aquest any s'han fet des d'aquest programa. Això representa que diàriament han estat ocupades per aquest programa pràcticament un total de 9 places.

SORTIDA del RECURS

Pel que fa al temps d'estada al recurs, depèn molt de les situacions i els programes. En general, podem parlar d'una mitjana d'estada d'entre 5 i 6 mesos, encara que en un 25% dels casos que ja han deixat la Casa d'Acollida podem parlar d'estades per sobre dels 180 dies.

Per programes hi ha moltes diferències:

En el programa de **PIESÓ** les diferències es donen segons la classificació penitenciària. Les dones de segon grau que han vingut de permisos han estat, de mitjana, uns 35 dies al recurs. En els casos de les dones de tercer grau, les estades han estat d'uns 90 dies. Situació diferent ha estat la de les dones amb Art. 182. En aquests casos l'estada ha estat entre 9 i 12 mesos.

Pel que fa al programa de **RISC SOCIAL**, es fa difícil parlar d'una mitjana de temps d'estada al recurs, ja que varia molt i la dona que ha estat més temps ha viscut a la Casa d'acollida pràcticament tot un any.

Al programa de **VIOLÈNCIA**, en el 45% dels casos hem de parlar d'estades d'emergència, amb una estada inferior als 25 dies, malgrat en dos casos s'ha sobrepassat el mes d'estada.

El 12% dels casos han estat derivats d'emergència, però després han continuat al recurs en llarga estada i el 42% restant són casos derivats ja per llarga estada. Normalment han estat dones provinents del CMAU. En aquests casos la mitjana d'estada ha estat en 5-6 mesos, malgrat hem de dir que la meitat de les dones ateses en llarga estada continuen encara al recurs i moltes d'elles superen ja els 150 dies d'estada .

A final d'any, El 20% de les dones segueixen encara al recurs, mentre que 40 ja han estat baixa:

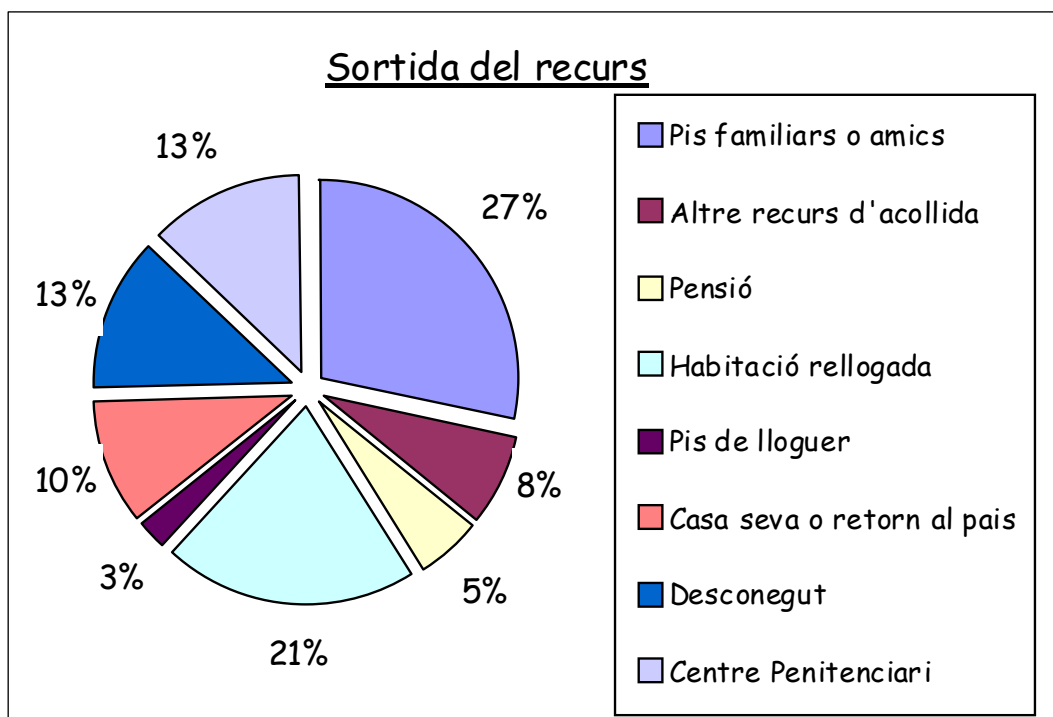
- Un 60% (24) d'elles han marxat un cop finalitzat satisfactòriament el pla d'intervenció previst. Majoritàriament han marxat a viure a una habitació rellogada o al pis d'algun amic. En tres casos passen a viure a un pis d'inclusió. Només en un cas la dona ha marxat a un pis de lloguer.

En tres casos, les dones s'han tornat al seu país d'origen.

- Un 32% (13) dels casos han estat baixes voluntàries de dones que majoritàriament han marxat a viure amb familiars o amics. En alguns casos desconeixem on van a viure, ja que la sortida s'ha produït voluntàriament de manera molt precipitada i no han donat explicacions d'on marxen.

En el cas concret del programa de presó, en cinc casos, les dones han decidit passar el tercer grau al centre penitenciari o han renunciat a permisos.

- En tres casos les dones han hagut de deixar el recurs per no adaptació o per expulsió.

El seguiment social dels casos s'ha realitzat amb coordinació continua amb les professionals externs dels diferents serveis socials municipals o penitenciaris. Habitualment s'han fet reunions conjuntes en les que es fa o es revisa el pla d'intervenció o també es programa la sortida del recurs.

El 66% dels casos han estat derivats des de diferents serveis de l'Ajuntament de Barcelona: Equip d'Atenció a les Dones (EAD), principalment i Serveis d'Inserció Social (SIS).

El 32% dels casos han estat derivats des de serveis socials penitenciaris, de Wad-Ras o del C.P. de Brians.

Un cas ha estat derivat des de Justícia Juvenil.

Igualment, ens hem coordinat amb altres professionals que intervenen en aspectes com a la inserció laboral, la formació, la teràpia. Habitualment han estat coordinacions telefòniques, encara que a vegades també han participat a les reunions conjuntes amb la treballadora social referent.

Aquests són, entre altres, els serveis amb els que hem realitzat algun tipus de coordinació:

- Serveis d'atenció a persones estrangeres tant a nivell legal com a nivell d'integració: SAIER i Anem per Feina, entre altres. També associacions de dones estrangeres, com ACESOP, Associació de dones pakistaneses.
- Serveis per a la inserció sociolaboral: Fundació ARED, CIRE, SURT, Solidança.
- Centres de formació sociocultural i formació ocupacional: Escola La Formiga, FEMAREC, Barcelona Activa i Cibernàrium.
- Serveis d'atenció específica a les dones: diferents PIAD's de Barcelona,

- Centres d'atenció sanitària: el CAP de Sants, Hospital St Pau i Hospital Vall Hebron i associacions com l'Associació Anti-Sida de Catalunya (ACASC).
- Serveis d'atenció psicològica i serveis de salut mental: Diferents centres de salut mental per adults (CSMA) i concretament, en alguns casos de dones estrangeres, el SATMI.
- Centres d'atenció i tractament per a drogodependències: diferents CAS de Barcelona: Sants, Garbivent, Creu Roja... i sala Balward.
- Serveis específics d'atenció a la infància i de suport a la maternitat, sobre tot coordinació amb alguns Equips d'Atenció a la infància i l'adolescència (EAIA) i amb Centres de Salut Mental Infantil i Juvenil (CESMIJ), així com escoles i serveis educatius.

Aquest any hem continuat participant en grups de treball de diferents xarxes i federacions.

- Hem participat a la federació d'Entitats Catalanes d'Acció Social (ECAS) a la comissió de Dones i a la comissió d'àmbit penitenciari.
- Seguim formant part de l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva, de l'Ajuntament d'aquesta ciutat i participem a la Xarxa d'atenció social a persones sense sostre.

Dins d'aquest mateix Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva també col.laborem amb la Xarxa d'habitatges d'inclusió social de l'Ajuntament de Barcelona.

- Continuem adherides a l'Acord Ciutadà per una Barcelona lliure de violència contra les dones, de l'Ajuntament de Barcelona.
- Assistim a la Taula de participació social amb altres entitats que treballen en temes relacionats amb el món de la presó i s'ha participat a una Fira d'entitats celebrada al centre de Wad-Ras.

També ha estat molt important la col.laboració amb diverses universitats per oferir places de pràctiques al nostre centre.

- Durant aquest any hem tingut quatre alumnes de pràctiques i hem mantingut coordinació amb diverses universitats.

* 3 estudiants d'educació social: una de la Universitat de Barcelona i dues de la UNED.

* Una alumna del postgrau de violència familiar de Universitat Ramon Llull i la Fundació Pere Tarrés.

Si podem resumir el que ha estat aquest any 2012 amb una paraula, possiblement la primera que ens sortiria és la d'incertesa. El fet de que tot estigui a l'espera de que la situació canviï i millori, ens ha fet treballar en el dia a dia, sense poder fer previsió de futur i sense saber per on anar a vegades.

Com ja hem comentat a la presentació, el més destacat ha estat la finalització de les ajudes des del Departament de Justícia pel programa de presó i la pràcticament desaparició de noves propostes per aquest programa. Per sort, la baixada d'aquest programa ha coincidit amb una pujada considerable de demandes pel programa de violència i això ha fet que es mantingués l'ocupació en un nivell acceptable. De totes maneres, desconeixem si aquesta serà la dinàmica habitual i es mantindrà la demanda o si, de cop, canviarà l'orientació.

El que sí està clar és que aquest any, hem treballat majoritàriament per l'Ajuntament de Barcelona. Aquí hem d'assenyalar que si que s'han rebut moltes demandes d'altres serveis i d'ajuntaments com els de Cornellà, El Prat, Badalona, L'Hospitalet, Granollers, Terrassa...etc, però que, encara que se'ls ha facilitat molt el tema econòmic, les demandes no s'han mantingut per un clar problema pressupostari d'aquests serveis.

Pel que fa al perfil de les dones, observem dos aspectes: per una banda la joventut de moltes de les dones que ens arriben i, per altra, l'increment de dones amb fills i per tant, de nens al recurs. Tot això ens fa pensar que hem d'estar en una contínua revisió dels nostres projectes, per adaptar-los a les realitats i les necessitats de les dones i que s'ens demana un esforç de creativitat i de pensar coses noves.

En quant a la valoració global del grau de compliment dels objectius, podem valorar

que en un 68% dels casos es pot dir que s'han aconseguit els objectius plantejats.

En el programa de **PIESÓ**, en el 69% dels casos s'ha aconseguit una major integració al medi comunitari i inserció social, així com en molts casos el restabliment de relacions familiars. Malgrat hem de dir que ha estat difícil, sobre tot en els casos de dones que continuen en el centre penitenciari, ja que la tendència ha estat el aplicar retallades en activitats de inserció i que també s'han reduït de manera considerable els permisos en el cas de dones estrangeres sense permís de residència.

En el programa de **RISC SOCIAL**, s'ha treballat més que res la maternitat i la cura dels fills. En la majoria de casos podem parlar d'una sortida del recurs en millors condicions de les que tenien al seu ingrés.

En el programa de **VIOLÈNCIA** també en un 70% dels casos podem parlar d'assoliment d'objectius. Això vol dir que les dones han fet un procés positiu d'identificació de la violència, s'han clarificat més, han aconseguit una major estabilitat emocional i han sortit del recurs més reforçades i amb un alt grau d'autonomia emocional i personal, tot i que no tant econòmica.

En el 75% dels casos de mares amb fills/es, hem de parlar també de compliment dels objectius. La relació materno-filial ha millorat considerablement, les mares han après i adquirit habilitats i hàbits de cura maternal i s'ha aconseguit una major estabilitat física i emocional dels nens.

L'objectiu d'inserció laboral ha estat possiblement el més complicat. La majoria de les dones han iniciat un procés de recerca de feina i/o formació, però només el 32% d'elles han acabat aconseguint una feina. La causa principal, sense cap dubte, és l'actual situació del mercat laboral però també hi ha altres causes: moltes dones,

per exemple, no coneixen bé l'idioma i han de fer abans de tot un procés d'aprenentatge, hi ha casos amb baixa formació i s'ha hagut de dedicar més temps a fer cursos...etc.

De totes maneres, hem de dir que només en tres casos, els sous de les dones ha estat per sobre del salari mínim interprofessional, i per tant es fa difícil parlar d'inserció econòmica.

El mateix podem dir del tema de l'habitatge, ja que no podem parlar d'inclusió residencial quan la majoria de dones que han sortit del recurs no han pogut tenir els ingressos necessaris per aconseguir un habitatge independent i han anat a viure a pisos compartits.